

Pravilnik o UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI TUBERKULOZE GOVEDA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČINU UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD TUBERKULOZE GOVEDA

("Sl. glasnik RS", br. 51/2009)

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se mere za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti tuberkuloze goveda, način njihovog sprovođenja, kao i način utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od tuberkuloze goveda.

Član 2

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sledeće značenje:

- 1) stado čini životinja ili grupa životinja koje se drže u gazdinstvu, a ako se u gazdinstvu odvojeno drži više od jednog stada, sva stada moraju imati isti zdravstveni status;
- 2) stado goveda tipa T1 jeste stado kod kojeg je prethodno kliničko stanje i rezultat tuberkulinskog ispitivanja životinja nepoznat;
- 3) stado goveda tipa T2 jeste stado kod kojeg su prethodna klinička stanja i rezultat tuberkulinskog ispitivanja poznati i u kojem se sprovode propisana testiranja životinja sa ciljem da se obezbedi zdravstveni status stada goveda tipa T3;
- 4) stado goveda tipa T3 jeste stado službeno slobodno od tuberkuloze goveda, u skladu sa ovim pravilnikom;
- 5) područje ili država službeno slobodna od tuberkuloze goveda jeste deo teritorije ili teritorija Republike Srbije koja ispunjava uslove iz člana 36. ovog pravilnika;
- 6) životinja sumnjiva na tuberkulozu goveda jeste svako goveče koje pokazuje simptome tuberkuloze goveda, a propisanim dijagnostičkim testiranjem nije potvrđeno niti isključeno prisustvo bolesti;
- 7) prevozna sredstva jesu drumska, železnička i vazдушna prevozna sredstva ili njihovi delovi, uključujući opremu za utovar, teretni prostor brodova i kontejnere za kopneni, pomorski i vazdušni transport životinja;
- 8) područje jeste deo teritorije Republike Srbije površine od najmanje 2000 m² koji je pod nadzorom ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Ministarstvo) i uključuje područje najmanje jednog upravnog okruga ili grada Beograda.

II MERE RANOG OTKRIVANJA TUBERKULOZE GOVEDA, DIJAGNOSTIKE I NAČIN NJIHOVOG SPROVOĐENJA

1. Sumnja na tuberkulozu goveda

Član 3

U slučaju sumnje na pojavu zarazne bolesti tuberkuloza goveda sprovode se sledeće mere:

- 1) stavljanje stada pod nadzor;
- 2) odvajanje i izolacija goveda unutar stada sumnjivih na tuberkulozu;
- 3) sprovođenje odgovarajućih dijagnostičkih ispitivanja;
- 4) zabrana osemenjavanja i pripusta goveda sumnjivih na tuberkulozu;

- 5) zabrana korišćenja i isporuke mleka poreklom od krava iz zaraženog stada, osim radi odgovarajuće termičke obrade, u skladu sa posebnim propisom;
 - 6) zabrana iznošenja hrane za životinje sa gazdinstva koje je bilo ili je moglo biti u dodiru sa govedima sumnjivim na oboljenje;
 - 7) zabrana upotrebe zajedničkih napajališta;
 - 8) zabrana iznošenja stajskog đubriva i osoke sa gazdinstva;
 - 9) zabrana uvođenja u stado ili stavljanja u promet životinja iz stada, osim upućivanja na prinudno klanje;
 - 10) zabrana uvođenja na gazdinstvo i stavljanja u promet drugih životinja sa gazdinstva.
- Mere iz stava 1. ovog člana primenjuju se dok se u stadu ne isključi sumnja na tuberkulozu goveda.

2. Dijagnostičko ispitivanje

Član 4

Dijagnostičko ispitivanje tuberkuloze goveda vrši se tuberkulinskim intradermalnim testom, u skladu sa ovim pravilnikom.

Ministarstvo, pored testa iz stava 1. ovog člana, može primeniti gama-interferon testa na način koji je propisan u poslednjem izdanju *OIE Manual of Standards for Diagnostic Test and Vaccines*.

Član 5

Goveda starija od šest nedelja dijagnostički se ispituju na tuberkulozu.

Član 6

Goveda koja su zaklana pregledaju se na prisustvo patoanatomskih lezija karakterističnih za tuberkulozu goveda. Ako se posle klanja ustanovi prisustvo takvih promena, uzorci se šalju u ovlašćenu laboratoriju radi bakterioloških ispitivanja na prisustvo uzročnika tuberkuloze.

2.1. Identifikacija uzročnika

Član 7

Prisustvo *Mycobacterium bovis* (*M. bovis*), uzročnika tuberkuloze goveda u kliničkim i uzorcima uzetim na pregledu posle klanja može se dokazati mikrobiološkim pregledom obojenih razmaza ili tehnikom imunoperoksidaze, a potvrditi kultivisanjem mikroorganizma na podlogama za primarnu izolaciju.

Patološki materijal za potvrdu prisutnosti *M. bovis* uzima se iz promenjenih limfnih čvorova parenhimatoznih organa kao što su pluća, jetra, slezina, itd. Ako nema patoloških lezija, za mikrobiološka ispitivanja uzimaju se uzorci iz retrofaringealnih, bronhijalnih, medijastinalnih, supramamarnih, mandibularnih i nekih mezenteričkih limfnih čvorova i jetre. Identifikacija izolata može se izvršiti određivanjem karakteristika kulture i biohemijskih reakcija. Lančana reakcija polimeraze (PCR) može se koristiti za detekciju *M. tuberculosis complex*. Tehnika analize DNK može se pokazati bržom i pouzdanijom metodom od biohemijskih metoda za diferencijaciju *M. bovis* od drugih članova kompleksa *M. tuberculosis*. Genetička ispitivanja omogućavaju razlikovanje između različitih sojeva *M. bovis* kao i poreklo, karakteristike prenošenja i širenja *M. bovis*. Primenjene metode, podloge, njihova standardizacija i interpretacija rezultata mora biti usklađena sa važećim izdanjem *OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines*, u delu koji se odnosi na tuberkulozu goveda.

2.2. Tuberkulinski pročišćeni proteinski derivati

Član 8

Za sprovođenje tuberkulinskog intradermalnog testa koristi se tuberkulinski pročišćeni proteinski derivati (u daljem tekstu: tuberkulin PPD) goveđi i avijarni, koji ispunjava standarde, u skladu sa čl. 9. do 12. ovog pravilnika.

2.2.1. Standardi za tuberkulin PPD (goveđi i avijarni)

Član 9

Tuberkulin PPD dobija se termičkom obradom proizvoda rasta i lize uzročnika *Mycobacterium bovis* ili *Mycobacterium avium* (prema potrebi) i koristi se za otkrivanje odložene hipersenzitivnosti kod goveda senzibilisanih na mikroorganizme iste vrste.

Član 10

Tuberkulin PPD proizvodi se od hidrosolubilnih frakcija kultura *M. bovis* ili *M. avium* koje su kultivisane u tečnoj sintetskoj podlozi, pripremljenih primenom toplote u slobodno strujećoj pari i njihovim naknadnim filtriranjem. Aktivna frakcija filtrata koja se uglavnom sastoji od proteina, izdvaja se precipitacijom, ispira se i ponovno otapa. Može se dodati antimikrobni konzervans koji ne izaziva lažno pozitivne reakcije, kao što je fenol. Konačni sterilni proizvod slobodan od mikobakterija aseptički se distribuira u sterilne staklene posude zaštićene od kontaminacije. Proizvod se može osušiti u smrznutom stanju.

Član 11

Identifikacija proizvoda iz člana 10. ovog pravilnika vrši se na senzibilisanim albino zamorcima, telesne mase od najmanje 250 grama tako što se intradermalno aplikuje nekoliko razređenja doza na više mesta. Nakon 24 do 28 časova javljaju se reakcije u obliku edema sa crvenilom i sa nekrozom ili bez nekroze na mestu aplikacije. Veličina i intenzitet reakcije varira zavisno od doze. Kod nesenzibilisanih zamoraca ne postoje reakcije nakon primene istog postupka.

Član 12

Testiranjem tuberkulina PPD proverava se:

- 1) pH vrednost: pH je od 6,5 do 7,5;
- 2) prisustvo fenola: ako preparat koji se ispituje sadrži fenol, njegova koncentracija ne sme biti veća od 5 g/l;
- 3) efekat senzibilizacije: koristiti se grupa od tri zamorca koji nisu bili tretirani nikakvim materijama koje bi mogle da interaguju sa ispitujućim. Tri puta u razmacima od pet dana ubrizgava se intradermalno svakom zamorcu preparat koji se ispituje u dozi koja je ekvivalentna 500 IU u 0,1 ml. U razmaku od 15 do 21 dan nakon treće injekcije ubrizgava se ista doza (500 IU) intradermalno oglednim zamorcima, kao i kontrolnoj grupi od tri zamorca iste mase, koji nisu prethodno primili injekciju tuberkulina. U periodu od 24 do 48 sati nakon poslednje injekcije, reakcije obe grupe se bitno ne razlikuju;
- 4) toksičnost: koristite se dva zamorca od kojih svaki teži najmanje 250 g, koji nisu bili tretirani nikakvim materijama koje bi mogle da interaguju sa ispitujućim. Ubrizgava se subkutano svakom zamorcu 0,5 ml preparata koji se ispituje. Goveda se posmatraju sedam dana. Tokom perioda posmatranja ne dolazi do abnormalnih pojava;
- 5) sterilnost: ovaj test je usklađen sa testom za sterilnost koji je propisan u važećoj monografiji o vakcinama za upotrebu u veterini (IV izdanje Evropske farmakopeje iz 2002. godine);
- 6) jačina (intenzitet): intenzitet tuberkulina PPD (goveđeg i avijarnog) određuje se poređenjem reakcija dobijenih kod senzibilisanih zamoraca intradermalnim ubrizgavanjem

serije razređenja preparata koji se ispituje sa onima dobijenim kod poznatih koncentracija referentnog tuberkulinskog (goveđeg i avijarnog, prema potrebi) tuberkulina PPD baždarenog u internacionalnim jedinicama (IJ). Da bi testirali intenzitet, trebalo bi senzibilisati najmanje devet albino zamoraca, od kojih svaki mora težiti od 400 g do 600 g, dubokim intramuskularnim injekcijama od 0,0001 mg mase u vlažnom stanju živog *M. bovis* soja AN5 suspendovanog u 0,5 ml rastvora natrijum hlorida R (9 g/l) za goveđi tuberkulin, ili odgovarajućom dozom inaktivisanog ili živog *M. avium* za avijarni tuberkulin. Najmanje četiri nedelje nakon senzibilisanja zamoraca, potrebno je obrijati njihove slabinske površine kako bi se obezbedilo mesto za ubrizgavanje najviše četiri injekcije na svakoj strani. Priprema se razređenje preparata koji se ispituje i referentni preparat (izotonični fiziološki rastvor puferizovan fosfatom (pH 6,5 - 7,5) koji sadrži 0,005 g/l polisorbata 80 R). Koristi se najmanje tri doze referentnog preparata i najmanje tri doze preparata koji se ispituje. Potrebno je izabrati takve doze da nastale lezije imaju promer najmanje 8 mm, a najviše 25 mm. Raspored rastvora vrši se metodom slučajnog izbora na mesta, koristeći "Latin square design". Ubrizgava se svaka doza intradermalno u količini od 0,1 ml ili 0,2 ml. Izmeri se promer lezija nakon 24 do 48 sati i izračunava rezultat testa pomoću uobičajenih statističkih metoda i uz pretpostavku da su promeri lezija proporcionalni sa logaritmom koncentracije tuberkulina. Test nije valjan dok pouzdana granica greške ($p=0,95$) nije manja od 50% ni veća od 200% procenjenog intenziteta. Procenjeni intenzitet nije manji od 66% ni veći od 150% utvrđenog intenziteta za goveđi tuberkulin. Procenjeni intenzitet nije manji od 75% ni veći od 133% utvrđenog intenziteta za avijarni tuberkulin. Utvrđeni intenzitet nije manji od 20.000 IU/ml za oba tuberkulina (goveđi i avijarni);

7) način skladištenja: skladištenje se vrši zaštićeno od svetla na temperaturi od $5 \pm 3^{\circ}\text{C}$;

8) označavanje: na oznaci se nalaze sledeći podaci:

(1) intenzitet u internacionalnim jedinicama po mililitru, naziv i količina svake dodate supstance,

(2) za preparate sušene u zamrznutom stanju i:

- naziv i količina tečnosti koja se dodaje za rekonstituciju,

- da proizvod treba upotrebiti odmah nakon rekonstitucije.

2.2.2. Sprovođenje intradermalnog tuberkulinskog testa

Član 13

Intradermalni tuberkulinski testovi sprovode se kao:

1) pojedinačni intradermalni test koji se izvodi jednokratnom aplikacijom goveđeg (*Mycobacterium bovis*) tuberkulina PPD;

2) intradermalni komparativni test koji se izvodi aplikacijom goveđeg tuberkulina i aplikacijom avijarnog tuberkulina koje se vrše simultano.

Aplikovana doza tuberkulina ne sme biti:

1) manja od 2.000 IJ goveđeg tuberkulina;

2) manja od 2.000 IJ avijarnog tuberkulina.

Količina pojedinačne doze tuberkulina ne sme biti veća od 0,2 ml.

Tuberkulinski test sprovodi se aplikovanjem tuberkulina u kožu vrata. Mesto aplikovanja mora biti na granici prednje i srednje trećine vrata. Kad se goveđi i avijarni tuberkulin aplikuju istoj životinji, mesto aplikacije avijarnog tuberkulina mora biti udaljeno oko 10

cm od grebena vrata, a mesto aplikovanja govedeg tuberkulina oko 12,5 cm niže na liniji paralelno sa linijom ramena ili na suprotnim stranama vrata.

Kod mladih životinja gde nema dovoljno prostora za odvajanje mesta aplikovanja na jednoj strani vrata, po jedna doza se aplikuje na svakoj strani vrata na identičnim mestima u središtu srednje trećine vrata.

Član 14

Tehnika tuberkulinskog testiranja i interpretacije reakcije vrši se tako što se mesto aplikovanja zahvati prstima i očisti. Nabor kože u svakom zahvaćenom području uzima se između kažiprsta i palca, meri kutimetrom, a izmerena vrednost se upisuje u evidenciju. Odmah posle toga aplikuje se tuberkulin na način koji obezbeđuje njegovu intradermalnu distribuciju. Može se koristiti kratka sterilna igla, sa koso izbrušenim rubom prema spolja, sa gradiranim špricom napunjenom tuberkulinom, koja se uvodi ukoso u dublje slojeve kože. Ispravna aplikacija proverava se palpacijom otoka veličine zrna graška na mestu aplikovanja. Debljina kožnog nabora svakog mesta aplikacije ponovno se meri 72 sata (± 4 sata) nakon aplikovanja, a izmerena vrednost se upisuje u evidenciju.

Član 15

Tumačenje rezultata vrši se kliničkim pregledom goveda i merenjem zadebljanja kože na mestu gde je izvršena aplikacija tuberkulina, i to 72 sata nakon aplikacije.

Reakcija na test može biti:

- 1) negativna - ako postoji samo ograničeni otok sa zadebljanjem kožnog nabora koje nije veći od 2 mm, a govedo ne ispoljava kliničke znake, kao što su difuzni otok ili jak edem, eksudacija, nekroza, bol ili zapaljenje limfnih kanala u području aplikacije ili limfnog čvora;
- 2) sumnjiva - ako se ne uoče klinički znaci kao što su difuzni otok ili jak edem, eksudacija, nekroza, bol ili zapaljenje limfnih kanala u području aplikacije ili limfnog čvora i ako je povećanje zadebljanja kožnog nabora veće od 2 mm, a manje od 4 mm;
- 3) pozitivna - ako se uoče klinički znaci kao što su difuzni otok ili jak edem, eksudacija, nekroza, bol ili zapaljenje limfnih kanala u području aplikacije ili limfnog čvora i ako je povećanje zadebljanja kožnog nabora na mestu aplikacije 4 mm ili veće.

Član 16

Rezultat na intradermalni tuberkulinski test može biti:

- 1) pozitivan - ako je pozitivna reakcija na goveđi tuberkulin propisana članom 15. tačka 3) ovog pravilnika;
- 2) sumnjiv - ako je sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin propisana članom 15. tačka 2) ovog pravilnika;
- 3) negativan - ako je negativna reakcija na goveđi tuberkulin propisana članom 15. tačka 1) ovog pravilnika.

Goveda sa sumnjivim pojedinačnim intradermalnim testom moraju se podvrgnuti drugom testu nakon najmanje 42 dana.

Ako goveda nisu reagovala negativno na drugom testu, smatraće se da imaju pozitivnu reakciju na testu.

Goveda koja na pojedinačnom intradermalnom testu imaju pozitivan rezultat mogu se podvrgnuti intradermalnom komparativnom testu ako se sumnja na lažno pozitivnu reakciju ili na interferenciju.

Član 17

Rezultat na intradermalni komparativni test za uspostavljanje i održavanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda, može biti:

- 1) pozitivan - ako je pozitivna reakcija na goveđi tuberkulin koja je više od 4 mm veća od reakcije na avijarni tuberkulin, ili prisutnost kliničkih simptoma;
- 2) sumnjiv - ako je pozitivna ili sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin koja je od 1 mm do 4 mm veća od reakcije na avijarni tuberkulin, bez utvrđivanja kliničkih simptoma;
- 3) negativan - ako je negativna reakcija na goveđi tuberkulin ili pozitivna ili sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin, koja je jednaka ili manja od pozitivne ili sumnjive reakcije na avijarni tuberkulin, bez utvrđivanja kliničkih simptoma u oba slučaja.

Goveda sa sumnjivim rezultatom na intradermalnom komparativnom testu moraju se podvrgnuti drugom testu nakon najmanje 42 dana. Životinje koje nisu negativne na drugom testu, smatraće se da imaju pozitivan rezultat na testu.

Član 18

Status stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda može se ukinuti, a goveda iz stada neće se stavljanje u promet dok se ne reši njihov status, i to za goveda koja su imala:

- 1) sumnjiv rezultat na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu;
- 2) pozitivan rezultat na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu, ali koje čekaju ponovno testiranje intradermalnim komparativnim testom;
- 3) sumnjiv rezultat na intradermalnom komparativnom testu.

Član 19

Goveda kod kojih se kao rezultat vršenja tuberkulinskog intradermalnog testa pokaže povećanje debljine kožnog nabora veće od 2 mm ili koja imaju kliničke simptome, ne mogu se pustiti u promet.

III MERE ZA SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJA I ISKORENJIVANJA TUBERKULOZE GOVEDA

1. Potvrda tuberkuloze goveda

Član 20

Potvrđeni slučaj tuberkuloze goveda, u smislu ovog pravilnika, jeste potvrda bolesti, ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

- 1) dijagnostičkom metodom intradermalne tuberkulinizacije utvrdi se pozitivna reakcija;
- 2) laboratorijskim ispitivanjem sekreta, ekskreta ili tkiva utvrdi se uzročnik tuberkuloze goveda (*Mycobacterium bovis* ili druge mikobakterijske vrste koje pripadaju *M. Tuberculosis complex*);
- 3) patoanatomskim pregledom utvrde se patomorfološke promene karakteristične za tuberkulozu, a laboratorijskim ispitivanjem utvrdi se uzročnik tuberkuloze goveda (*Mycobacterium bovis* ili druge mikobakterijske vrste koje pripadaju *M. Tuberculosis complex*);
- 4) veterinarsko-sanitarnim pregledom prilikom klanja utvrde se patomorfološke promene karakteristične za tuberkulozu, a laboratorijskim ispitivanjem utvrdi se uzročnik tuberkuloze goveda (*Mycobacterium bovis* ili druge mikobakterijske vrste koje pripadaju *M. Tuberculosis complex*).

Član 21

Kada se potvrdi bolest tuberkuloza goveda, pored mera iz člana 3. ovog pravilnika, sprovode se sledeće mere:

- 1) izdvajanje i izolacija goveda kod kojih je potvrđeno prisustvo tuberkuloze od ostalih goveda u stadu, do upućivanja na klanje;
- 2) zabrana korišćenja mleka zaraženih krava, osim za ishranu životinja na istom gazdinstvu nakon što je mleko prošlo odgovarajuću termičku obradu;
- 3) odlaganje stajnjaka iz štala ili drugih objekata u kojima su boravile životinje na mesto do kojeg životinje sa gazdinstva ne mogu doći;
- 4) tretiranje stajnjaka i osoke odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputstvu proizvođača i zabranu korišćenja najmanje tri nedelje, osim ako je stajnjak prekriven slojem nezaraženog stajnjaka ili zemljom kada primena sredstva za dezinfekciju nije potrebna.

Kada je tuberkuloza goveda potvrđena u stadu, veterinarski inspektor sprovodi nadzor nad objektima za preradu otpadaka životinjskog porekla kako bi se utvrdilo da nema opasnosti od širenja tuberkuloze goveda putem istih.

Član 22

Goveda, kod kojih je potvrđena tuberkuloza, ne leče se.

Goveda se ne vakcinišu na tuberkulozu.

2. Klanje životinja kod kojih je potvrđena tuberkuloza goveda

Član 23

Posle bakteriološkog, patološkog, tuberkulinskog ili molekularnog ispitivanja goveda, goveda kod kojih je potvrđena tuberkuloza moraju biti zaklane pod nadzorom veterinarskog inspektora, najkasnije 30 dana nakon što je njihov vlasnik ili držalac obavešten o rezultatima testiranja.

Kod goveda sa pozitivnim nalazom na tuberkulozu goveda koja ne pokazuju kliničke znake bolesti, može se produžiti rok iz stava 1. ovog člana na period ne duži od tri meseca, ako:

- 1) se radi o gravidnoj životinji kod koje se teljenje očekuje u roku od tri meseca;
- 2) je naređeno klanje svih goveda iz stada koje ima više od 20 životinja, a koje se nalazi na području bez klanice sa odgovarajućim kapacitetom klanja i kada se klanje ne može izvršiti u roku od 30 dana.

Kod goveda kod kojih je utvrđena pozitivna ili sumnjiva reakcija na tuberkulozu a koje se upućuju na klanje, u uverenje o zdravstvenom stanju životinja (u daljem tekstu: uverenje) koje prati goveda upućena na klanje upisuje se: "TBC goveda".

Član 24

Posle klanja goveda iz člana 23. ovog pravilnika, a pre uvođenja novih životinja u stado, objekti u kojima se životinje drže, kao i oprema koji su korišćeni u radu sa govedima čiste se, peru i dezinfikuju pod nadzorom veterinarskog inspektora.

Sva prevozna sredstva i mesta na kojima je izvršen utovar životinja peru se i dezinfikuju nakon upotrebe, utovara i prevoza goveda iz zaraženog stada, kao i prateći predmeti koji su bili u kontaktu sa zaraženim govedima.

Sredstva za dezinfekciju koja se koriste i njihove koncentracije moraju biti odobrene za upotrebu, u skladu sa posebnim propisom.

Član 25

U zaraženom stadu iz kojeg potiču goveda iz člana 23. ovog pravilnika sprovode se sledeće mere:

- 1) zabrana izvođenja goveda iz stada, osim u slučaju prinudnog klanja po odobrenju veterinarskog inspektora;
- 2) dijagnostičko ispitivanje svih preostalih životinja iz stada, u skladu sa ovim pravilnikom;
- 3) zabrana uvođenja novonabavljenih životinja u stado sve dok sva goveda iz stada starija od šest nedelja, nisu prošla jedno ili više dijagnostičkih ispitivanja na tuberkulozu, u skladu sa ovim pravilnikom.

3. Prestanak tuberkuloze goveda na gazdinstvu

Član 26

Posle uklanjanja goveda obolelih od tuberkuloze, obavljene dezinfekcije i sprovedene simultane tuberkulinizacije, kao i posle isteka perioda od najmanje šest nedelja od prethodne tuberkulinizacije bovinim tuberkulinom koja je dala pozitivan rezultat, smatra se da je tuberkuloza goveda prestala na gazdinstvu.

4. Učestalost pretraživanja na tuberkulozu goveda i premeštanje stada goveda tipa T1, T2 i T3

Član 27

Tuberkulinsko intradermalno ispitivanje u stadima tipa T1 i tipa T2 vrši se kod svih goveda starijih od šest nedelja, najmanje jednom u šest meseci, sve dok ta stada ne steknu zdravstveni status stada tipa T3.

Član 28

Goveda iz stada tipa T1 pre uvođenja u stado tipa T2, moraju:

- 1) biti ispitana primenom pojedinačnog intradermalnog tuberkulinskog testa, koji se vrši najkasnije 30 dana pre stavljanja u promet, što se potvrđuje uverenjem;
- 2) biti izolovana odmah po dolasku u stado najmanje 60 dana i biti ispitana intradermalnim tuberkulininskim testom pre uvođenja u stado.

Član 29

Goveda iz stada tipa T2 pre uvođenja u stado tipa T3:

- 1) moraju biti ispitana primenom intradermalnog tuberkulinskog testa najkasnije 30 dana pre stavljanja u promet, što se potvrđuje uverenjem;
- 2) tokom transporta ne smeju dolaziti u kontakt sa govedima iz stada sa zdravstvenim statusom tipa T1.

Premeštanje goveda između stada tipa T3 sprovodi se na osnovu dijagnostičkog ispitivanja na tuberkulozu goveda i određivanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda, u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 30

U stadima u kojima je iskorenjena tuberkuloza goveda vrši se:

- 1) nadzor nad sprovođenjem kontrolnih mera kako bi se sprečila pojava tuberkuloze goveda iz drugih izvora zaraze;
- 2) nadzor nad uvođenjem goveda u stado i njihovim kretanjem unutar stada, kao i nadzor ulaska i izlaska goveda iz stada koja se dijagnostički ispituju na tuberkulozu goveda, u skladu sa ovim pravilnikom.

Vlasnik životinja sprečava kontakt svojih životinja sa govedima iz stada koja nisu istog zdravstvenog statusa.

IV NAČIN UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD TUBERKULOZE GOVEDA

Član 31

Status gazdinstva slobodnog od tuberkuloze goveda stiče se ako se utvrdi da je stado službeno slobodno od tuberkuloze goveda, u skladu sa ovim pravilnikom.

Stado je službeno slobodno od tuberkuloze goveda, ako:

- 1) nijedno goveče nema kliničkih simptoma tuberkuloze goveda;
- 2) nijedno goveče starije od šest nedelja nema pozitivnu reakciju na najmanje dva intradermalna tuberkulinska testa koja se sprovode u skladu ovim pravilnikom, od kojih se prvi test sprovodi šest meseci nakon isključenja svake pozitivne životinje iz stada, dok se drugi tuberkulinski test sprovodi šest meseci nakon prethodnog, ili je stado sastavljeno isključivo od goveda poreklom iz stada koja su službeno slobodna od tuberkuloze, a prvi test sprovodi se najmanje 60 dana nakon formiranja stada, dok drugi test nije obavezan;
- 3) nakon završetka prvog testa iz stava 2. tačka 2) ovog člana, nijedno goveče starije od šest nedelja nije uvedeno u stado, izuzev ako je imalo negativnu reakciju na intradermalni tuberkulinski test sproveden i tumačen u skladu sa ovim pravilnikom, koji je obavljen u toku 30 dana pre ili u toku 30 dana nakon uvođenja u stado, kada se moraju fizički odvojiti od drugih goveda iz stada tako da se izbegne direktan ili indirektan kontakt sa drugim životinjama, sve dok se ne utvrdi da je test negativan.

Test iz stava 2. tačka 2) ovog člana ne mora se sprovoditi ako goveda koja se stavljaju u promet potiču iz stada službeno slobodnih od tuberkuloze goveda, osim ako potiču iz područja kome nije dodeljen status službeno slobodan od tuberkuloze goveda.

Član 32

Stado zadržava status stada službeno slobodan od tuberkuloze goveda, ako:

- 1) su nepromenjeni uslovi iz člana 31. stav 1. tač. 1) i 3) ovog pravilnika;
- 2) goveda dolaze na gazdinstvo iz stada sa statusom službeno slobodnim od tuberkuloze goveda;
- 3) se na govedima na gazdinstvu, osim teladi koja su mlađa od šest nedelja, redovno sprovodi svake godine intradermalni tuberkulinski test, u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 33

Učestalost testiranja na tuberkulozu goveda utvrđenog Programom mera zdravstvene zaštite (u daljem tekstu: Program) za teritoriju Republike Srbije ili područja, Ministarstvo može promeniti ako:

- 1) prosek, utvrđen 31. decembra svake godine, godišnjeg udela stada goveda kod kojih je potvrđena tuberkuloza nije veći od 1% svih stada na određenom području prilikom ispitivanja u dva poslednja godišnja Programa, razmak između redovnih ispitivanja gazdinstava može se produžiti na dve godine, a tovni mužjaci koje se uzgajaju unutar odvojene epizootiološke jedinice mogu se izuzeti iz tuberkulinskog testiranja, pod uslovom da dolaze iz stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda i da se muške životinje za tov neće koristiti za uzgoj i priplod, već da će se upućivati direktno na klanje;
- 2) prosek, utvrđen 31. decembra svake godine, godišnjeg udela stada goveda kod kojih je potvrđena tuberkuloza nije veći od 0,2% svih stada na određenom području prilikom ispitivanja u dva poslednja godišnja Programa, period između redovnih testiranja može se produžiti na tri godine i/ili se starost životinja koje se ispituju može povećati na 24 meseca;
- 3) prosek, utvrđen 31. decembra svake godine, godišnjeg udela stada goveda kod kojih je potvrđena tuberkuloza nije veći od 0,1% svih stada na određenom području prilikom

ispitivanja u dva poslednja godišnja Programa, period između redovnih testiranja može se produžiti na četiri godine, ili Ministarstvo može stado osloboditi sprovođenja ispitivanja na tuberkulozu, ako su:

- (1) pre uvođenja u stado sva goveda podvrgnuta intradermalnom tuberkulinskom testiranju sa negativnim rezultatom, ili
- (2) su sva zaklana goveda pregledana na prisustvo lezija karakterističnih za tuberkulozu i ako su sve takve promene podvrgnute histopatološkim i bakteriološkim ispitivanjima na tuberkulozu.

Ministarstvo može povećati učestalost ispitivanja na tuberkulozu goveda ako dođe do povećanja broja slučajeva tuberkuloze.

Član 34

Status stada službeno slobodnog od tuberkuloze može se privremeno ili trajno ukinuti, ako je ispunjen jedan od sledeći uslova:

- 1) nisu ispunjeni uslovi iz člana 32. ovog pravilnika;
- 2) jedna ili više goveda ima pozitivnu reakciju na tuberkulinski test ili se u slučaju pregleda na liniji klanja posumnja na tuberkulozu goveda. Pozitivna životinja se mora isključiti iz stada i uputiti na klanje. Odgovarajuća *post-mortem*, laboratorijska i epizootiološka ispitivanja moraju biti sprovedena na pozitivnim govedima ili na trupovima sumnjivih goveda. Status stada biće privremeno ukinut sve dok se ne završe sva laboratorijska ispitivanja. Ako se prisustvo tuberkuloze goveda ne potvrdi, ukidanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda prestaje da važi nakon što goveda starija od šest nedelja budu ispitana sa negativnim rezultatom najmanje 42 dana nakon uklanjanja goveda s pozitivnom reakcijom;
- 3) u stadu se nalaze goveda sumnjivog statusa utvrđenog u skladu sa ovim pravilnikom. U tom slučaju status stada ostaje ukinut sve dok se ne utvrdi status tih životinja. Ta goveda moraju biti odvojena od ostalih goveda u stadu dok im se status ne utvrdi ili dopunskim testiranjem nakon 42 dana ili *post-mortem* ili laboratorijskim pretragama;
- 4) izuzetno od uslova iz stava 1. tačka 3) ovog člana, u stadu u kojem nisu otkrivena goveda potvrđenom pozitivnom reakcijom primenom komparativnog tuberkulinskog testa u toku najmanje tri godine, Ministarstvo može odlučiti da se ne ograničava kretanje drugih goveda u stadu, pod uslovom da se zdravstveni status goveda sa sumnjivim rezultatom utvrdi sprovođenjem testiranja nakon 42 dana i da se sa gazdinstva ne stave u promet goveda dok se njihov status sa sumnjivom reakcijom ne utvrdi. Ako na ponovljenom testu neko goveče ima pozitivnu reakciju ili reakcija i dalje ostaje sumnjiva primenjuju se uslovi iz stava 1. tačka 2) ovog člana. Ako se prisustvo bolesti potvrdi i prilikom sledećeg testiranja, goveda koja su napustila gazdinstvo od poslednjeg testiranja u stadu kojim se potvrdio status stada, moraju se pronaći i dijagnostički ispitati na tuberkulozu.

Član 35

Status stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda ukida se ako se laboratorijskim ispitivanjem potvrdi prisustvo tuberkuloze goveda izolacijom uzročnika *M. bovis*.

Ministarstvo može ukinuti status stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda, ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

- 1) ne postoje više uslovi iz člana 32. ovog pravilnika;
- 2) pri *post-mortem* pregledu utvrde se lezije karakteristične za tuberkulozu goveda;
- 3) epizootiološkim ispitivanjem utvrdi se mogućnost infekcije tuberkulozom goveda;

4) ako se iz drugog razloga ukidanje statusa smatra potrebnim radi sprečavanja pojavljivanja, suzbijanja ili iskorenjivanja tuberkuloze goveda.

Ministarstvo preduzima mere u cilju otkrivanja stada goveda koja su epizootiološki povezana i utvrđivaće njihov status na tuberkulozu. Službeni status stada slobodnog od tuberkuloze ostaje ukinut sve dok se ne završi čišćenje i dezinfekcija prostorija i opreme i dok sve životinje starije od šest nedelja nemaju negativan rezultat na najmanje dva uzastopna tuberkulinska testa. Prvi test se vrši posle 60 dana, a drugi u periodu od četiri do 12 meseci posle uklanjanja poslednje životinje sa pozitivnom tuberkulinskom reakcijom.

Član 36

Ministarstvo može proglasiti određeno područje ili državu službeno slobodnom od tuberkuloze ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) da udeo stada goveda koja su potvrđena kao stada zaražena tuberkulozom ne prelazi 0,1% godišnje svih stada u toku šest uzastopnih godina i ako je najmanje 99,9% stada dobilo status stada službeno slobodnog od tuberkuloze svake godine u toku šest uzastopnih godina, pri čemu se udeo ovog drugog procenta izvrši 31. decembra svake kalendarske godine;
- 2) da se goveda obeležavaju i evidentiraju u skladu sa posebnim propisom;
- 3) da zaklana goveda podležu pregledu posle klanja;
- 4) da su postupci za ukidanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze ispunjeni.

Područje ili država zadržava status službeno slobodne od tuberkuloze ako su i dalje ispunjeni uslovi iz stava 1. tač. 1) do 4) ovog člana.

V ZAVRŠNE ODREDBE

Član 37

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaju da važe odredbe čl. 2. do 11. Pravilnika o merama za suzbijanje i iskorenjivanje tuberkuloze kod životinja ("Službeni list SFRJ", br. 22/89 i 53/90).

Član 38

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije", a odredbe čl. 27. do 36. primenjivaće se od 1. januara 2010. godine.